12 Ιουνίου 2014

Έστρωσαν τραπέζι στα… νεκροταφεία! Γευμάτισαν με τους νεκρούς στην Κομοτηνή, έθιμο αιώνων!

/ Ειδήσεις και Ανακοινώσεις / Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

-Έστρωσαν τραπέζι στα νεκροταφεία του χωριού και αναβίωσαν για ακόμη μια χρονιά το ιδιαίτερο έθιμο

Με τους… νεκρούς γευμάτισαν ανήμερα του Αγίου Πνεύματος οι κάτοικοι στο Θρυλόριο της Κομοτηνής, αναβιώνοντας για ακόμη μια φορά το ιδιαίτερο αυτό ταφικό έθιμο.

Πρόκειται για ένα τραπέζι ζωντανών νεκρών, οι ρίζες του οποίο χάνονται βαθιά μέσα στο διάβα των αιώνων ενώ ακόμη και σήμερα διατηρεί αναλλοίωτη τη μορφή του αλλά και τους συμβολισμούς του, που άλλωστε κεντρίζουν και το ενδιαφέρον.

Οι κάτοικοι του χωριού ετοίμασαν διάφορα εδέσματα ενώ ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ποντίων Θρυλορίου ανέλαβε τη διοργάνωση της τελετής. Αμέσως μετά τη λειτουργία οι κάτοικοι πήραν τα εδέσματα που είχαν ετοιμάσει και κατευθύνθηκαν στον χώρο των νεκροταφείων ενώ ο ιερέας του χωριού τέλεσε τρισάγιο.

“Οι ψυχές επιστρέφουν στον τόπο τους, σύμφωνα με την παράδοση. Εμείς πήγαμε έξω από τα νεκροταφεία και αποχαιρετήσαμε τις ψυχές με ένα τραπέζι” σημειώνει

η κα Χρύσα Μαυρίδου πρόεδρος του Συλλόγου, εξηγώντας πως “είναι ένα έθιμο αιώνων. Από το 2001 ξεκινήσαμε ξανά να το αναβιώνουμε και εκ τότε κάθε χρόνο πάμε στα νεκροταφεία και αποχαιρετάμε τις ψυχές. Μιλούμε για τους νεκρούς και τρώμε”.

Μάλιστα η παράδοση θέλει το ταξί των ψυχών να ξεκινά στις 12.00 το μεσημέρι και ως εκ τούτοι οι εκδηλώσεις πρέπει μέχρι εκείνη τη στιγμή να έχουν ολοκληρωθεί. “Ο καθένας φέρνει τα φαγητά του και τρώει ο ένας από τα εδέσματα του άλλου. Πλέον από το 2001 και μετέπειτα δεν χρειάζεται να στείλουμε ούτε καν προσκλήσεις για το έθιμο, ο κόσμος το έχει αγκαλιάσει και είναι όλο το χωριό εκεί” τονίζει με νόημα η κα Μαυρίδου μιλώντας στο ThrakiToday.com.

Το έθιμο συμβολίζει τη συνέχεια της ζωής μέσω του θανάτου ενώ αντίστοιχες εκδηλώσεις υλοποιούν σύλλογοι και σε άλλες περιοχές της χώρας.

ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Η ιστορία του Εθίμου:
Σε ανακοίνωσή του ο Σύλλογος αναφέρει για το εν λόγω έθιμο τα κάτωθι:
Τ’ Αε Πνευμάτ’ ’ς σα ταφία

Στην προσπάθεια ανίχνευσης της παράδοση μας, ανακαλύψαμε ότι άλλο ένα έθιμο είχε καταδικαστεί στη λήθη, όπως τόσα και τόσα άλλα.

Πρώτη φορά ακούσαμε να το αναφέρουν ηλικιωμένες γυναίκες του χωριού πριν χρόνια, όταν πλησίαζε του Αγίου Πνεύματος, οι οποίες μας ζήτησαν να το επαναφέρουμε. «Τ’ Αε Πνευμάτ’ επέναμε ’ς σα ταφία και έτρωγαμε με τ’ αποθαμέντς. (Του Αγίου Πνεύματος πηγαίναμε στα νεκροταφεία και τρώγαμε με τους πεθαμένους.) Γιατί ’κ’ εφτάτε κατ’ να ’ίνεται ξαν’ τ’ ατέτ’; (Γιατί δεν κάνετε κάτι να γίνει πάλι το έθιμο;).»

Έτσι, με την αναβίωση του εθίμου για πρώτη φορά τον Ιούνιο του 2001 από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ποντίων Θρυλορίου, το ταφικό έθιμο επανήλθε στη ζωή του Θρυλορίου και τελείται ανελλιπώς κάθε Αγίου Πνεύματος.

Πρόκειται για ένα έθιμο που ξεπερνάει τα 2500 χρόνια ζωής, που ταξίδεψε με τους πρώτους έποικους στον Πόντο από την μητροπολιτική Ελλάδα, οι οποίοι ανάμεσα στις άλλες συνήθειές τους πήραν μαζί τους και το ταφικό έθιμο και το οποίο

διατηρήθηκε και μετά τον εκχριστιανισμό του Πόντου από τον Απόστολο Ανδρέα, εκφράζοντας πλέον την πίστη για την ανάσταση των νεκρών με την Ανάσταση του Κυρίου.

«Που σου, θάνατε το κέντρον; Που σου, Άδη το νείκος;
Ανέστη Χριστός, και συ καταβέβλησαι.
Ανέστη Χριστός, και πεπτώκασι δαίμονες.
Ανέστη Χριστός, και χαίρουσιν άγγελλοι.
Ανέστη Χριστός, και ζωή πολιτεύεται.
Ανέστη Χριστός, και νεκρός ουδείς εν τω μνήματι.
Χριστός γάρ εγερθείς εκ νεκρών, απαρχή των κεκοιμημένων εγένετο»

Του Αγίου Πνεύματος λοιπόν, που οι αναστημένες ψυχές επιστρέφουν στον τόπο τους, κατά την ποντιακή μας παράδοση στο Θρυλόριο, εμείς πηγαίνουμε να φάμε μαζί τους, να τους κάνουμε ένα γιορταστικό τραπέζι και να τους ευχηθούμε καλό ταξίδι.

Η αείμνηστη Ειρήνη Αναστασιάδου, γεννημένη το 1913 στο χωρίο Πίαντζουχ της Ρωσίας, το περιέγραφε ως εξής:

«Τα ψήα α ση Λαμπρή κ' επεκεί, λάσκουνταν πενήντα ημέρας. (Οι ψυχές από την Λαμπρή και μετά, γυρνούν πενήντα μέρες.) Τ' Αε Πνευμάτ' κλώσκουνταν 'ς σα τόπα τουν. (Του Αγίου Πνεύματος επιστρέφουν στους τόπους τους) Για τ' ατό εείνο την ημέρα επέναμε 'ς σην εγκλεσίαν και επαρακάλναμε 'ς σα γόνατα να φεύ'νε τα ψήα και να μη απομένε αδά.(Γι' αυτό εκείνη την ημέρα πηγαίναμε στην εκκλησία και παρακαλούσαμε στα γόνατα να φύγουν οι ψυχές και μην απομείνουν εδώ.) Τ' Αε Πνευμάτ' έν' κι άλλο καλλίον α σ' όλεν για τα ψήα. (Του Αγίου Πνεύματος είναι από όλα πιο καλό για τις ψυχές.) Εείνο την ημέρα τα ψήα τρώνε με τ' εμάς. (Εκείνη την ημέρα οι ψυχές τρώνε με εμάς.) Πριχού να φεύ'νε σα τόπα τουν, φάισ'ατσε, σ'χωράσ'ατσε και δάνε πλαν. (Προτού να φύγουν στους τόπους τους, τους ταΐζεις τους συγχωρείς και φεύγουν.) Αναπάεται η ψή α τουν και τ' εσόν πα. (Αναπαύεται η ψυχή τους και η δική σου επίσης.) Η μάνα μ' έλεεν, οι αποθαμέν' τρώνε με τ' εμάς.(Η μάνα μου έλεγε, οι πεθαμένοι τρώνε με εμάς.)»

Η αείμνηστη Μαρία Τοπαλίδου γεννημένη το 1922, στο δρόμο της προσφυγιάς, περιέγραφε τις παιδικές της μνήμες από το έθιμο στο Θρυλόριο: «Όντας έμ'νε μικρέσσα και θα εμέρωνε τ' Αε Πνευμάτ', λέγω τη μάνα μ': (Όταν ήμουν μικρή και θα ξημέρωνε του Αγίου Πνεύματος, λέω στη μάνα μου):

– Μάνα ο κόσμον οπουρνά α πάει 'ς σα ταφία, εμείς 'κι θα πάμε; (Μάνα ο κόσμος το πρωί θα πάει στα νεκροταφεία, εμείς δε θα πάμε;)

Η μάνα μ' είπε με (Η μάνα μου μου είπε):

– Ατείν' ντο εφτάνε τ' ατέτ, εμείς 'κ' εφτάμ' ατο. (Αυτοί που κάνουν το έθιμο, εμείς δεν το κάνουμε.)

Εείνο τη βραδύ ελέπω 'ς σ' όρωμα μ' τον πατέρα μ' να λέει με: (Εκείνο το βράδυ βλέπω στο όνειρό μου τον πατέρα μου να μου λέει)

– Ατείν' θα έρτανε, κ' εσύ 'κι θα έρθεσαι; (Αυτοί θα έρθουν και εσύ δε θα έρθεις;)

Εσκώθα απουρπουνού και λέω 'ς η μάνα μ' ντο είδα 'ς σ' όρωμα μ'. (Σηκώθηκα πρωί πρωί και λέω στη μάνα μου τι είδα στο όνειρό μου)

– Αρ' αετσ' αν έν', σουκ απάν', είπε με η μάνα μ', ποίσω ήνταν έν' και δέβα εσύ πα. (Έτσι αν είναι, σήκω πάνω, μου είπε η μάνα μου, κάνε ότι είναι και πήγαινε και εσύ.)

Εσκώθα, εποίκα φελία, ριζόγαλο και επήγα 'ς σα ταφία. (Σηκώθηκα, έκανα αυγόφετες, ριζόγαλο και πήγα στα νεκροταφεία). Έρθεν ο ποπάς, εποίκαμε τρισάγιο και επεκεί, εξ' μερέα α σα ταφία, εγούρεψαμε το τραπέζ'. (Ήρθε ο παπάς, κάναμε τρισάγιο και μετά έξω από τα νεκροταφεία, στρώσαμε το τραπέζι.) Έπλωσαμε αφκά τα τσούλε, έθηκαμε απάν' το τραπεζομάντηλον και τα φαϊα που είχεν ο καθαείς. (Απλώσαμε κάτω τις κουρελούδες, βάλαμε πάνω το τραπεζομάντιλο και τα φαγητά που είχε ο καθένας.)

Θυμούμαι έτον και ο σ'χωρεμένον ο Βασίλτς ο Παρχαρίδης.(Θυμάμαι ήταν και ο συγχωρεμένος ο Βασίλης ο Παρχαρίδης.) Ατός εβάλ'νε τη σειρά που α κάθουμνες 'ς σο τραπέζ'. (Αυτός έβαζε τη σειρά που θα καθόμασταν στο τραπέζι.)

«Σ'χωρεμέν', σ'χωρεμέν'» σ' έναν τ' άλλο είπαμε, έφαγάμε με τ' αποθαμέντς εντάμα και εδέβαμε εμείς 'ς σ' οσπίτα μουν και εκείν' 'ς σα τόπα τουν.». («Συγχωρεμένοι, συγχωρεμένοι» είπαμε ο ένας στον άλλο, φάγαμε με τους πεθαμένους μαζί και πήγαμε εμείς στα σπίτια μας και εκείνοι στους τόπους τους.)

Έτσι γίνεται και σήμερα. Μετά την λειτουργία όλοι παίρνουν διάφορα φαγητά και πηγαίνουν « 'ς σα ταφία». Ο παπάς του χωριού κάνει τρισάγιο και μετά στρώνεται το τραπέζι έξω από τα νεκροταφεία. Και τι δεν έχει αυτό το τραπέζι! Φελία, πισία, πιροσκία, λαβάσα, ριζόγαλο, χασίλ, κεράσια, ταν, ρακί για τους άντρες και ότι άλλο παραδοσιακό και νέο φαγητό μπορεί να φανταστεί κανείς. Τρώνε, πίνουν, μιλούν για τον νεκρό τους, χαίρονται μαζί με τις αναστημένες ψυχές. Όλοι συμμετέχουν στο κοινό τραπέζι ζωντανών και νεκρών. Και εκεί νιώθεις ότι ο

θάνατος είναι συνέχεια της ζωής, προετοιμάζεσαι στην ιδέα του, συμφιλιώνεσαι. Κανείς δεν νιώθει θλίψη, κανείς δεν λυπάται, δεν κλαίει, είναι μέρα χαράς, είναι μια γιορτή. Χαρά που απορρέει από την πίστη στην ανάσταση των νεκρών, από την χριστιανική πίστη για την Ανάσταση.

Υπήρχε μάλιστα η πεποίθηση ότι αφού οι ψυχές μετά το τραπέζι αυτό, κατά τις 12.00 το μεσημέρι επέστρεφαν στον τόπο τους, μπορούσε κανείς να τις δει μέσα στα πηγάδια. Έπαιρναν έτσι ένα καθρεφτάκι και προσπαθούσαν να δουν στο νερό του πηγαδιού τις ψυχές των δικών τους ανθρώπων, κάτι βέβαια που σχετίζεται με την αρχαιοελληνική δοξασία σύμφωνα με την οποία η κάθοδος των ψυχών στον Άδη γινόταν μέσα από το νερό.

Το ταφικό έθιμο συνεχίζουν να τελούν σήμερα οι πόντιοι στα Σούρμενα Ελληνικού – Αττικής και οι Ακρίτες Νέας Κρώμνης Δράμας την Κυριακή του Θωμά, στο Χορτοκόπι Ελευθερούπολης Καβάλας τη δεύτερη μέρα του Πάσχα, στο Δρακόντιο της Κοινότητας Κολχικού Λαγκαδά της Ζωοδόχου Πηγής, οι νεοπρόσφυγες Πόντιοι από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, πιθανότατα και πόντιοι σε άλλα μέρη της Ελλάδας.

Είναι εκπληκτικό, πως το ταφικό έθιμο διατηρήθηκε τόσους αιώνες, πως άντεξε στη φθορά του χρόνου!

Μελετητές του αρχαίου ελληνικού κόσμου λένε:

«...Οι βασικές πράξεις και οι θεσμοί της ζωής, γέννηση, γάμος, οικογένεια, γένος, κράτος, έπαιρναν μια μυσταγωγική αξιοπρέπεια από τη θρησκεία. Με τη λατρεία ή την τιμή προς τους νεκρούς, οι γενεές συνδέονταν μεταξύ τους με μια συνέχεια υποχρεώσεων, έτσι ώστε η οικογένεια να μην είναι απλά ένα ζευγάρι με τα παιδιά τους, αλλά μια ιερή ένωση και αλληλουχία αίματος και πυρός που εκτείνονταν μακριά στο παρελθόν και στο μέλλον και κρατούσε τους νεκρούς, τους ζωντανούς και τους αγέννητους σε μια ενότητα ισχυρότερη οποιουδήποτε κράτους».

Πιθανόν εδώ να βρίσκεται η απάντηση της μακραίωνης πορείας του εθίμου, στην αγάπη προς τους νεκρούς, στο ιερό δέσιμο που είχαν μ' εκείνους. Ίσως να οφείλεται και στο χαρακτήρα των Ποντίων, που δεν αλλοτριώνεται εύκολα, στην επιμονή και στο πείσμα τους, στην ψυχική αντοχή τους, στην πίστη τους για τη συνέχεια της ζωής. Βιώσαν την τραγική γενοκτονία, τον ξεριζωμό από τις πατρογονικές τους εστίες, την προσφυγιά, ένιωσαν την φρίκη του θανάτου κι όμως άντεξαν. Δεν άφησαν τον πόνο και την ανάγκη επιβίωσης να τους κάνουν να ξεχάσουν τους νεκρούς τους. Με τρόπο απλό, με σεβασμό και αγάπη, κάθε νέα γυναίκα έκανε εκείνο που είχε κάνει η μητέρα της, η γιαγιά της, η προγιαγιά της. Και έτσι αβίαστα, με μια αθόρυβη δύναμη, το έθιμο πέρασε από γενιά σε γενιά ενώνοντας τους ζωντανούς, τους νεκρούς και τους αγέννητους με μια σύνδεση

αιώνια.

Η Πρόεδρος
του Πολιτιστικού Συλλόγου Ποντίων Θρυλορίου «Η Κερασούντα και το Γαρς»
Χρύσα Μαυρίδου
Πηγή: thrakitoday.com